

Hlavní architekt eGovernmentu

S Petrem Kuchařem o tom, co je nového v elektronizaci veřejné správy

Minulý týden proběhl v konferenčním centru Aldis v Hradci Králové 19. ročník konference Internet ve státní správě a samosprávě. Do východočeské metropole se sjelo více než 2 300 účastníků z řad zástupců veřejné správy, poslanců Parlamentu ČR, významných IT firem, vrcholných politiků, vysokých úředníků ministerstev, hejtmanů, primátorů i starostů. Konference přinesla mnoho novinek, z nichž některé se významně dotknou nejenom státu, ale i samosprávy.



Zuzana Pacinová

Jaké jsou podle vás pro obce nejdůležitější novinky z konference ISSS v Hradci Králové?

Myslím, že nejdůležitější je postupné zavádění nařízení eIDAS a jeho aplikací, v oblasti identity např. zavádění elektronických občanských průkazů s čipem nebo v oblasti elektronických podpisů přechod na nové technologické normy. Důležitým fenoménem bude i postupné zavádění tzv. otevřených dat podle návrhu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, který byl nedávno odeslán ve formě doprovodného zákona k zákonu o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce k projednání do Poslanecké sněmovny s navrhovanou účinností od 1. 1. 2017. Pokud poskytovatelé z veřejné správy najdou „svá“ otevřená data v seznamu, který určí vláda, bude to pro ně znamenat povinnost publikování těchto dat, včetně publikování odkazu na ně v Národním katalogu otevřených dat v rámci PVS. Důležité bude i zavedení a fungování centrálního registru smluv.

V debatě s obcemi padl z jejich strany názor, že jsou na změny připraveny, ale nemají dostatek informací. Dostanou se v následujících měsících všechny informace k obcím včas?

Komunikace by měla probíhat mimo jiné v rámci Společného řídicího výboru pod Radou vlády pro informační společnost (RVIS), kde je jedním z členů například i Petr Pavlinec, vedoucí odboru informatiky Kraje Vysočina, a další kolegové. Tam probíhá koordinace a kromě toho, jak informoval na konferenci ISSS můj kolega z MV Roman Vrba, pod RVIS vznikne pracovní skupina

pro komunikaci (mezi Ministerstvem vnitra, resorty, kraji a obcemi). Krajské informatiči by pak dále měli informace předávat do obcí. Tak jako dosud budeme i dále jezdit na pracovní setkání v krajích, která bývají organizována časopisem Egovernment. Například Pavel Rous z KISMO (Komise pro informatiku SMO ČR) vyjádřil spokojenost s věcnou debatou, která proběhla v uplynulých dnech na konferenci v Hradci Králové. My jsme připraveni komunikovat i dále, při všech dostupných příležitostech.

Co bude pro obce znamenat zavedení centrálního registru smluv? Stihne Ministerstvo vnitra připravit prostředí registru tak, aby mohl být spuštěn od 1. 7. 2016, tj. od data, kdy jsou obce povinny zveřejňovat smlouvy nad 50 tis. korun?

V současné době probíhají na Ministerstvu vnitra přípravy prostředí pro fungování registru smluv tak, aby byl plně funkční od 1. července a obce mohly plnit svoji zákonnou povinnost (MV by mělo od 1. června zprovoznit testovací provoz registru smluv – viz text na str. 8).

Na co především se mají obce připravit v souvislosti s plánovaným zavedením elektronických OP jako „nosičů elektronické identity“ v souvislosti s nařízením eIDAS a odkdy se používání eOP s čipem předpokládá?

Využití elektronických občanských průkazů se předpokládá ve druhé polovině roku 2017. Termín bude ovlivněn rychlostí přijetí změn právních předpisů. Pro obce je ovšem klíčové jiné datum, a to 29. září 2018. Od tohoto data musí jednotlivé členské státy EU umět rozpoznávat takzvané ohlášené identitní systémy ostatních členských států. To znamená, že celá veřejná správa (jak ministerstva a další státní úřady, tak i obce s rozšířenou působností, které zajišťují výkon agend v přenesené působnosti) bude mít povinnost ve svých informačních systémech rozeznávat elektronickou identifikaci. Úřady a obce tedy budou muset své informační systémy upravit tak, aby umožnily rozpoznávání elektronické identifikace. Nově je také v platnosti usnesení vlády z 30. 3. 2016, které se týká státní správy a úřadů ORP,

kteří vykonávají agendy v přenesené působnosti a ukládá všem povinnost, aby do 28. 9. 2016 připravili své systémy na úplné elektronické podání. K novým OP je třeba dodat, že k jejich výměně by nemělo dojít najednou, ale jejich rozšíření bude narůstat postupně (ve druhé polovině roku 2017 nebo od 1. ledna 2018).

Co bude pro obce znamenat termín 1. 7. 2016, tentokrát v souvislosti s plánovanou účinností zákona o službách vytvářejících důvěru neboli transpozicí evropského nařízení eIDAS do české legislativy? Nařízení má celoevropskou platnost – můžete zmínit, v čem bude od doby jeho účinnosti v Česku spočívat hlavní změna pro města a obce, respektive úřady států?

Podle evropského nařízení eIDAS jsou od 1. července letošního roku elektronickému dokumentu podepsanému kvalifikovaným elektronickým podpisem uznány stejné právní účinky, jako listině s vlastnoručním podpisem. To znamená, že od tohoto data, pokud na úřad přijde elektronický dokument s kvalifikovaným podpisem, musí ho úředníci vyřídit úplně stejně, jako kdyby vyřizovali listinný dokument s vlastnoručním podpisem. Elektronický dokument již nelze odmítnout, snad jen v případě, že bude mít vady podání (v takovém případě by ale byla odmítnuta i listina). Zároveň v případě, že bude schválen zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, budou se všichni muset řídit přechodnými ustanoveními tohoto zákona, která upravují postavení jednotlivých druhů elektronických podpisů. Pokud bude úřad odesílat jakýkoli elektronický dokument (na obcích ve vztahu k agendám ORP v přenesené působnosti), bude tento dokument muset být podepsaný kvalifikovaným podpisem a opatřený časovým razítkem. Důležité je, že z nového zákona bude vyplývat také povinnost umět ověřit typ podpisu. Ke kvalifikovaným podpisům existují takzvané důvěryhodné seznamy na webu Evropské unie, takže úřad, který

přijme elektronický dokument, bude muset napřed ověřit, jestli je certifikační autorita vystavitele elektronického podpisu na zmíněném seznamu důvěryhodných poskytovatelů a poté ještě na tzv. CRL listu ověřit, jestli konkrétní podpis není zneplatněný (ověření musí proběhnout dvakrát tak, aby lhůta mezi dvěma ověřeními byla delší než 24 hodin, což ale platí již dnes a vychází z principu zveřejňování CRL listů).

Bude možné v souvislosti s nařízením eIDAS využívat k elektronickému podpisu stávající certifikáty (až do konce jejich platnosti)?

Ano, v návrhu zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, který v současné době vláda odeslala do Poslanecké sněmovny, je navrhováno přechodné období dvou let, kdy by platily jak nové, tak dosavadní certifikáty. Pokud by se lhůta při projednávání ve Sněmovně zkrátila (například na jeden rok), bude tato skutečnost uvedena v přechodných ustanoveních zákona.

Jak si máme (podle nařízení eIDAS) představit, že obce budou identifikovat občana na „portálu občana“, který provozují? Jakou roli v tomto ztotožnění bude hrát tzv. Národní identitní autorita (NIA)?

Jakmile bude existovat elektronický občanský průkaz, který na sobě ponese tzv. identifikační certifikát, služba obce na webu bude mít možnost prostřednictvím plánované Národní identitní autority (NIA) přihlásit občana pro využití on-line služby. Identifikace podle eIDAS prakticky znamená identifikaci občana s následnou autorizací pro on-line služby. Během přihlašovací procedury dojde k propojení se základními registry (konkrétně s registrem ROB). O této transakci bude existovat log/elektronický záznam na Správě základních registrů a provozovatel portálu – obec – bude vědět, že byl ztotožněn konkrétní „Jan Novák“. Kdyby obce chtěly zabezpečovat nějakou vlastní agendu (myslím

Pro ty, kteří by se chtěli o nařízení eIDAS dozvědět další podrobnosti, budou zástupci Ministerstva vnitra přednášet na konferenci **eIDAS, od teorie k praxi 31. 5. 2016 v Konferenčním centru City, Na Strži 65/1702, Praha 4.**

tím agendu v samosprávné působnosti) a rozdaly na území obce nějaké přístupové kartičky, hesla či kódy, mohou tímto způsobem komunikovat s občany třeba o poplatcích za odpad, za psy, za městskou hromadnou dopravu atd. Takový „svůj“ identitní systém mohou obce využít, ale pokud by byl zneužit, riziko případné chybné identifikace ponese obec. Pokud se ale jedná o výkon agend v přenesené působnosti, tam se nařízení eIDAS týká obcí v plném rozsahu, to znamená, že identita musí být ověřena na základě kvalifikovaného prostředku, kterým se stane eOP.

Útvar hlavního architekta eGovernmentu na základě usnesení vlády z listopadu loňského roku nyní posuzuje výdaje na projekty ICT nad 6 milionů korun. Kolik takových žádostí jste od začátku letošního roku již posoudili?

Dosud to bylo necelých dvacet projektů, které jsme nedávno na základě dosavadních zkušeností, rozdělili na čtyři kategorie A–D. V kategorii A jsou informační systémy a jejich velké změny. Pro tuto kategorii, stejně jako i pro všechny další, je pro žadatele na webu Ministerstva vnitra – v části agendy útvaru hlavního architekta – zveřejněn plný (nezjednodušený) dotazník a metodický pokyn k jeho vyplnění. Dále jsme zavedli kategorii B na rámcové smlouvy. Tam patří tři zjednodušené dotazníky: dotazník B1 slouží k registraci rámcové smlouvy, dotazník B2 je pro schvalování dílčích úprav systému, konkrétně architektonicky významných změn. Dotazník B3 pak zkoumá celkovou architekturu systému a žadatel je povinen jej dodat nejpozději do dvou let od podání dotazníku B1. To reflektuje fakt, že zejména ke starším systémům, k nimž se typicky soutěží podpora, nemá žadatel často téměř žádnou architektonickou dokumentaci a je potřeba dát dostatečný čas na její vytvoření. V rámci formuláře B1, kdy se schvaluje rámcová smlouva, se žadatelé zavazují později dodat formuláře B2 a B3. Pak ještě existují výrazně zjednodušené formuláře typu C, které se používají na nákupy komoditního hardwaru, softwaru a služeb. A konečně od schvalování formulářů typu D, na spotřební materiál a náhradní díly, jsme na základě zkušeností upustili úplně.

Jaké jsou základní principy národního architektonického plánu?

- Dostupnost
- Použitelnost
- Důvěryhodnost
- Transparentnost
- Bezpečnost
- Spolupráce a sdílení
- Udržitelnost
- Technologická neutralita

Jak je to s finančními limity, na základě kterých se projekty posuzují, a pro koho je vlastně posuzování závazné?

Na základě usnesení vlády č. 889/2015 je hranice pro posuzování projektů 6 milionů na projekt a rok, respektive 30 milionů korun na pět let. IT projekt má totiž zpravidla dopad delší než 1–2 roky. Na to používáme tzv. TCO (total costs of ownership, celkové náklady vlastnictví), kde se jako společná báze ustálila doba pět let, protože je potřeba mít stejné měřítko pro porovnávání nákladů na různá technicko-organizační řešení konkrétního projektu. Může se samozřejmě stát, že využití projektu je plánováno na dobu kratší, například jen tři roky, v tom případě je hranice 3 x 6 milionů korun. Důležité je také říci, že podle jmenovaného usnesení vlády č. 889/2015 se povinnost dát projekt k posouzení útvaru hlavního architekta vztahuje na ministerstva, státní úřady nebo kancelář Poslanecké sněmovny a kancelář Senátu, zatímco ve vztahu k samosprávě se zajištění zásad vyplývajících z usnesení vlády pouze doporučuje.

Máte informace o tom, že by i samospráva měla zájem obrátit se na útvar hlavního architekta eGovernmentu se svými projekty?

Ano, existují takoví a já si jich za to vážím. Například kolegové z Moravskoslezského kraje při našich rozhovorech deklarovali, že se na nás budou obracet, i když pro ně posuzování projektů povinné není. Vnímají to tak, že chtějí své systémy budovat v centrální koordinaci se sdílenými službami státu.

Co je tedy hlavním cílem tohoto posuzování?

Koordinace projektů na úrovni státu. Aby se v systémech, které vznikají, nestavěly znovu služby, které již fungují na centrální úrovni. Dnes ráno jsme například řešili systém, o kterém jeho předkladatelé tvrdili, že je výjimečný, a proto si interní uživatelé bude řešit sám v sobě, včetně přidělení jména a hesla pro nového úředníka, který má se systémem pracovat. To je ale zajištěno prostřednictvím centrální služby JIP/KAAS, kde je obsažena evidence oprávněných úředníků, a nově přijatí pracovníci úřadů by měli být do této evidence zavedeni. Právě to je typickým příkladem sdílené služby a je velmi neehospodárné, aby si každý stavěl svůj vlastní systém. Podobným příkladem je i tzv. eGon Service Bus, typická centrální sdílená služba, která je koncipována jako univerzální tak, aby byla opakovatelně využitelná bez omezujících vazeb na specifické agendy. Je zřízena proto, aby si úřady mohly vyměňovat data mezi jednotlivými agendami, například pro potřeby předvyplňování v případě formulářů úplného elektronického podání. Až do zprovoznění této služby v listopadu 2015 si každý systém musel vybudovat svá vlastní komunikační rozhraní, která se typicky

lišila podle toho, se kterým dalším úřadem bylo potřeba komunikovat. ■

